

Cultura

Una història amb el rerefons del París del 1900

Cristina Masanés publica la biografia de la dona que va ser successivament amant de Casagemas, Picasso i Pichot

GERMAINE

La seducció de tres artistes

JOSEP PLAYÀ MASET
Barcelona

Un pintor romàntic i suïcida, un artista universal i erotòman, un altre pintor bohemí i hedonista i l'amant de tots tres, una model potser nimfomana, al París del 1900. Sembla el començament perfecte per a quatre personatges de novel·la i, tanmateix, responen a quatre noms de carn i

Masanés vora el *Retrat de Casagemas* al museu Picasso de Barcelona

ossos: Carles Casagemas, Pablo Picasso, Ramon Pichot i Germaine Gargallo. I ells són els protagonistes d'una història entrelaçada que ha descrit amb intenció literària i rigor documental la periodista i escriptora Cristina Masanés a la seva obra *Germaine Gargallo. Cos, pintura i error*, que acaba de publicar l'editorial Llibres del Segle, de Girona.

"Em vaig plantejar el llibre com una biografia i he buscat el màxim de documentació, però després l'he derivat cap a l'assaig, amb una clara intenció narrativa. No és, per tant, una biografia acadèmica, sinó un relat, amb judicis de valor". Així defineix el seu llibre Cristina Masanés, autora també de *Lidia de Cadaqués. Crònica d'un deliri* (2001) i *Estimat mestre* (2007). El seu relat gi-

ra al voltant de Germaine Gargallo (1880-1948), la model que va enlluernar el poeta i pintor Carles Casagemas, que es va suïcidar invocant un amor no correspost. Gairebé immediatament, Picasso va començar la seva etapa blava amb un retrat del seu amic mort i va iniciar una relació amb Germaine, que ha passat gairebé desapercebuda per als biògrafs de l'artista mallagueny. I uns mesos més tard Germaine va passar al llit del tercer amic, Ramon Pichot, amb

EL SUÏCIDI DE CASAGEMAS
Picasso pinta per esborrar el passat, i Germaine es consola en el cos de l'amic

SOBRE GERMAINE
"Ella activa el desig, però la seducció també és un joc d'intel·ligències"

qui es va quedar per sempre. La nit del 17 de febrer del 1901, amb París nevada, serveix d'escenari per al començament d'aquesta història. Aquell dia, Casagemas, acabat d'arribar a París,

després d'haver-se discutit amb el seu amic Picasso —que se l'havia emportat a Màlaga per allunyar-lo del *chagrin d'amour* i potser també dels seus abusos d'alcohol i drogues— ha convidat al cafè de l'Hippodrome, a Montmartre, sis amics: el pintor Manuel Pallarès, l'escultor Manolo Hugué, el crític d'art Frederic Pujolà, el col·leccionista Alexandre Riera i dues dones. Són Germaine, "una dona de cintura mínima i conversa escassa, de mirada insistent i somriure enigmàtic", i Odette, la seva amiga, "que beu i parla sense parar, de formes rodones i olor de nina de cabaret". Cap al final de l'àpat, quan el vi ja s'acaba, Casagemas s'aixeca a parlar, llança uns papers a Germaine perquè els llegeixi i de cop i volta treu un revòlver i el dispara. Ella esquivava la bala i es refugia rere Pallarès. La segona detonació va acompanyada de la frase "... pour moi!". I Casagemas cau mort sobre Manolo Hugué (que, per cert, no tornarà a parlar mai més d'aquest episodi).

Encara queden dubtes sobre els detalls i sobre les causes d'aquell suïcida. No hi va haver autòpsia. Només se sap que Casagemas era propens als excessos. I que també tenia problemes sexuals: en general es parla d'impotència, però no hi ha res que ho acrediti. Se'n va sentir responsable, Germaine? Com s'explica la relació posterior entre Germaine i Picasso? Per què en alguns esbossos de *La vida*, de Picasso, on reflecteix Germaine abraçada a Casagemas, ella sembla com si estigués embarassada? Per què Germaine va deixar Picasso per anar-se'n amb Pichot? Cristina Masanés podia haver convertit aquest relat en un fulletó, però ha intentat comprendre la dona. "Ella no tenia veu, tenia cos, és una dona que es construeix des de la seducció. No me n'amago, el llibre l'obro amb una citació de Baudrillard: 'Seduir és morir com a realitat i produir-se com una il·lusió'. Per Casagemas, va ser 'la dama dels meus pensaments'. Picasso la va pintar al costat de Casagemas a *La vida*

Foto de Germaine i el seu retrat per Carles Casagemas (1900)

potser per esborrar el passat. Ella es consola en el cos de l'amic, quan ja no pot fer tornar el mort. Pichot la va considerar "la dona possible", amb qui es va casar i va viure fins a la mort. "Ella és activadora del desig, potser nimfomana, sí, però en la seducció hi ha també un joc d'intel·ligències, o és que potser no es reconeix així a Casanova, perquè és capaç de moure els fils, i això li dona un halo intel·ligent?".

El llibre s'origina en una beca d'investigació de la Generalitat del 2005 que va portar Masanés a seguir el rastre de les biografies dels quatre protagonistes, quatre trajectes documentals ben diferents. "De Picasso vaig buscar en la seva enorme bibliografia, i dec molt a la informació aportada per John Richardson i als judicis de Pierre Daix", assenyala l'autora. "De Pichot, sense descendents, hi ha poca informació, mal-

grat una tesi doctoral d'Isabel Fabregat, però vaig aconseguir informació molt valuosa, gràcies a alguns parents seus, com Teresa Marquina i Antoni Pitxot, i vaig trobar, per exemple, la seva tomba al cementiri de Montmartre. I el mateix de Casagemas, de qui fa poc es va presentar la tesi que n'ha fet Dolors Roig; en el seu cas vaig recórrer sobretot a la documentació de premsa, als arxius de l'hospital de París i del regis-

La model per qui es va suïcidat Casagemas

La pintura com una catarsi

La vida (1903, Museu de Cleveland) de Picasso tanca la seva època blava. El jove nu és Casagemas i qui l'abraça, Germaine. Però als esbossos previs, en comptes de Casagemas hi havia Picasso i ella estava embarassada. "Així conjurava definitivament el fan-

tasma de Casagemas", diu l'autora. A l'esquerra, *Au lapin agile* (1905, MOMA, Nova York). Són Germaine i Picasso, en un bar, sense parlar-se. "Ella va canviar el joc i la nit per un port segur. Picasso mai no va entendre que desertés. És un quadre trist".

Família Pichot a Cadaqués; Ramon i Germaine a primera fila a l'esquerra

CARTES A PICASSO

"Haver-te trobat ahir, després de tants anys, em va pertorbar"

■ Un dels materials inèdits que aporta Masanés són les cartes que Germaine va enviar a Picasso (dipositades al Musée National Picasso de París) a partir del 1939 i fins a la seva mort, nou anys més tard. Demostren no només que es van tornar a veure, sinó que Picasso la va ajudar econòmicament. Aleshores ella es posa malalta, ja no era "aquell cos que feia que els homes es gressin", i tot i això passarà a la història com l'amant amb qui Picasso va mantenir la cordialitat fins a l'últim moment. "Haver-te trobat ahir, després de tants anys, em va pertorbar, i no puc deixar de dir-t'ho, són tants records". Un altre dia s'atreveix a demanar-li: "Convida'm a sopar un vespre d'aquests, parlarem del passat i de la nostra joventut. No saps fins a quin punt penso en tu per tots els bons moments que et dec".

tre civil i al retrat que Josep Pla en fa en *l'homenot* a Manolo Hugué, que també va ser amant de Germaine". Però la investigació més complexa va resultar ser la de Germaine Gargallo, una dona de la qual no hi ha cap testimoni personal, ni escrit ni en forma de declaracions, i que tampoc no té descendents. "No té veu, la coneixem pel que ens n'expliquen d'altres, com Gertrude Stein, Fernand Olivier... i per dades dels registres o del seu historial mèdic". Potser per això apareix al principi del relat sense nom, després comença a dibuixar-se com a madame Florentin, perquè aquest era el cognom d'un escultor amb qui es va casar amb 18 anys. Quan entra en contacte amb el grup d'artistes espanyols que han arribat a París ja serà Germaine Gargallo, si bé el cognom és enganyós perquè no té res a veure amb l'escultor aragonès. I acabarà sent Germaine Pichot quan decideix anar a viure amb el pintor de Cadaqués, amb qui continuarà unida fins morir ell, el 1925, i el sobreviurà 23 anys més. ●